

Sametingets förslag till riksdagen för 2025

1. Sametingets uppgifter och resurser

- Trygga tillräcklig, bestående och förutsägbar grundfinansiering till Sametinget.
- Säkerställ att separat dimensionerade tilläggsresurser anvisas för verkställandet av sametingslagen.
- Fastställ bestående personal- och expertresurser för att påverka förhandlingar och samarbete samt för att påverka på internationell och EU-nivå.
- Utveckla finansieringsstrukturerna så att de faktiska förutsättningarna för Sametingets självstyrelse inte grundar sig på osäkra finansieringslösningar.

2. Samernas självstyrelse

- Utbilda myndigheter och andra som sköter förvaltningsuppgifter om samarbetsskyldigheten och förhandlingsplikten enligt 9 § i den nya sametingslagen.
- Beakta förslagen i anslutning till Sametingets budget och trygga tillräckliga resurser för att genomföra och utveckla samernas språkliga och kulturella autonomi.

3. Samernas grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter samt speciallagstiftning

- Beakta samernas grundlagsenliga rättigheter i beslutsfattandet i anslutning till markanvändningen i samernas hembygdsområde och i tillståndsförfarandet i samband med markanvändningsprojekt.
- Anvisa finansiering för att utveckla den samiska kulturen.
- Inrätta en samisk näringsfond.
- Utbilda myndigheter och andra som sköter förvaltningsuppgifter om samarbetsskyldigheten och förhandlingsplikten enligt 9 § i den nya sametingslagen.
- Utveckla metoden för att bedöma de kumulativa konsekvenserna för samernas kultur i samband med lagstiftningsprojekt.
- Utveckla ett system som ersätter vuxenutbildningsstödet.
- Omarbeta den samiska språklagen.
- Skapa en egen lag och förvaltning för samernas renskötsel i samarbete med de samiska rensköterna och Sametinget.
- Trygga samernas rättigheter i lagen om områdesanvändning och annan lagstiftning om områdesanvändning bättre än i nuläget.

4. Internationell verksamhet

- Skapa permanenta strukturer för samerna att delta i EU och i utarbetandet av Finlands ståndpunkter i EU.
- Säkerställ tillräcklig och permanent finansiering av Sametingets internationella verksamhet.

5. Miljö, markanvändning och samiska näringar

Konsekvensbedömning och militärövningar

- Utveckla en metod för att bedöma de kumulativa konsekvenserna för samernas kultur och förankra den hos myndigheterna.
- Skapa verksamhetsprinciper för Försvarsmakten för samernas delaktighet i anslutning till övningsverksamhet inom samernas hembygdsområde och skapa samarbetskanaler mellan Försvarsmakten och Sametinget.
- Skapa en gemensam urfolkspolitik för Nato och anvisningar för att beakta samernas rättigheter samt verksamhetsprinciper för samernas delaktighet i alla Natoländer.
- Integrera samisk representation och sakkunskap om samerna i Natos strukturer.
- Revidera lagstiftningen så att samernas rättigheter tillgodoses även när det gäller ersättning för skador orsakade av militärövningar.

Miljö

- Beredning av en plan för samernas anpassning till klimatförändringen och finansiering som behövs för anpassningsåtgärderna.
- Kartläggning av gamla skogar i samernas hembygdsområde utifrån kriterierna från arbetsgruppen Luonnonmetsät Sápmi.
- Skydd av gamla skogar och skogar i naturtillstånd inom samernas hembygdsområde.
- Främjande av samernas rättigheter i Säkerhets- och kemikalieverkets och Tillstånds- och tillsynsverkets tillståndspraxis i enlighet med den nya sametingslagen.

Samiska näringar

- Producera statistikuppgifter om samernas traditionella näringar med hjälp av utredningar.
- Inrätta en samisk näringsfond.
- Skapa en egen lag och förvaltning för samernas renskötsel i samarbete med de samiska renskötarna och Sametinget.

- Utveckla stödsystemet för samisk renskötsel i samarbete med de samiska renskötarna och Sametinget.
- Skapa en separat del för samer i lagen om strukturstöd för renhus-hållning och naturnäringar eller stifta en egen speciallag.
- Möjliggör fri och omfattande fångst av puckellax med olika fångst-metoder på den finska sidan medan fisken fortfarande är ätlig.
- Fiskestadgan för Tana älv ändras så att Norge inte ensidigt kan fatta beslut om att dämna upp Tana älv med hjälp av en tvärdamm.
- Genomför en undersökning av vilka effekter förändringarna i havs-området har på atlantlaxen.
- Ersätt samiska fiskerättsinnehavare och Utsjoki kommun för totalför-buden mot laxfiske i Tana älv som inleddes 2021.
- Inkludera samerna som en egen fiskargrupp i kvotbeslutet för fiske som gäller samernas hembygdsområde.
- Erkänn samernas rättigheter i lagstiftningen som reglerar jakten.
- Planera förvaltningen av beståndet av stora rovdjur på ett socialt hållbart sätt.
- Permanent finansiering till Duodji Akademiiija.
- Stärk samernas traditionella hantverks ställning som näring.
- Stöd livskraften hos samiskt hantverk och trygga finansieringen.
- Stöd samiskt hantverksföretagande.
- Finansiera upprätthållande av certifikat för samisk turism.

6. Språkliga rättigheter

- Finansiering ska beviljas för utveckling av det samiska språket (400 000 euro).
- Särskild uppmärksamhet måste fästas vid att stimulera skolksamiskan inom alla samhällsområden.
- Möjliggör för vuxna att studera samiska antingen med vuxenutbildningsstöd, genom att höja anslaget enligt 31 § i samiska språklagen eller genom en ny finansieringsmekanism.
- Den samiska språklagen revideras.
- Översättarresurserna vid byrån för samiska språket bör stärkas.
- I myndigheternas finansiering beaktas kraven i samiska språklagen och tillräckliga resurser säkerställs för verkställandet av lagen.
- Säkerställ ekonomiska resurser som en del av ett planerings- och utvecklingsunderstöd på 400 000 euro för de samiska språken, som Sametinget i samarbete med olika aktörer kan använda för att främja utvecklingen av digitala tjänster och program på samiska.
- Staterna ska säkerställa en tillräcklig och permanent finansieringsmodell för Sámi Giellagáldus verksamhet, eftersom Finland, Sverige och Norge har deltagit i utvecklingen av Sámi Giellagáldus nuvarande organisationsmodell.
- Undersök möjligheterna att grunda ett nationellt forum för att genomföra IDIL 2022–2032 tillsammans med Sametinget.

7. Social- och hälsovårdstjänster och social trygghet

- Trygga kontinuiteten i det statsunderstöd som anvisats för att trygga och utveckla social- och hälsovårdstjänsterna på samiska och höj nivån på det så att det är möjligt att beakta alla ålders-, klient- och språkgruppers behov.
- Förbättra tillgången till samiskspråkig social- och hälsovårdspersonal bland annat genom att stärka finansieringen som stöder deltagande i språkutbildningar och inrätta ett riksomfattande utvecklingsprogram för social- och hälsovården.
- Etablera verksamheten i den samiska enheten för psykosocialt stöd Uvjj - Uvjâ - Uvja med hjälp av separat lagstiftning och finansiering.
- Inled separata åtgärder för att stärka boendeservice för äldre på samiska och enligt den samiska kulturen inom samernas hembygdsområde.
- Stärk beaktandet av samernas rättigheter som urfolk i reformen av den sociala tryggheten och lagändringarna samt säkerställ konsekvensbedömningen.
- Inrätta en separat arbetsgrupp för samernas sociala trygghet som stöd för beredningen i den parlamentariska kommittén för social trygghet, vars uppgift är att stärka beredningsunderlaget i en situation där registeruppgifterna är bristfälliga.
- Stärk forskningsdata och kunskapsunderlaget om samerna genom att öka THL:s och FPA:s resurser i frågor som rör samerna, uppdatera utredningen om samernas sociala trygghet (föregående Faurie 2011) och stärk resurserna för Sametingets social- och hälsovårdssektor.
- Förbättra samiska renskötarens sociala trygghet genom att förnya lagen om vikariehjälp för renskötare så att den blir mer jämlik och familjevänlig.
- Utveckla LPA:s tjänst Ta hand om renskötaren så att samernas språkliga och kulturella rättigheter beaktas bättre i genomförandet av tjänsten.

8. Utbildning, undervisning och läromedelsarbete

- Främja verkställandet av de åtgärdsförslag som arbetsgruppen för utveckling av de samiska språken och undervisningen på samiska lagt fram i sin utredning så att den samiska personalens resurser och möjligheter till fortbildning stärks, i synnerhet i fråga om skoltsamiska och enaresamiska.
- Öka utbildningens omfattning för personal inom småbarnspedagogiken och undervisningen.
- Utarbeta ett utvecklingsprogram för att utveckla utbildningen av personal inom social- och hälsovården.
- Främja förslaget som lyfts fram i utredningen av arbetsgruppen för utveckling av undervisningen i samiska språk och på samiska om att utveckla utbildningen av samiskspråkiga speciallärare samt om att föreslå en utbildningsenhet för samiskspråkiga speciallärare vid Uleåborgs universitet.
- Se till att speciallärarstudierna beaktar de samiska speciallärarnas specialkompetensbehov genom att utnyttja det undervisningsutbud i samisk kultur, samiska språk och samisk pedagogik som redan finns vid universitetet.
- Vidta fortsatta åtgärder speciellt på lagstiftningsnivå för att trygga rätten till stöd för lärande på samiska på ett tydligt och förpliktande sätt.
- Vidta åtgärder för att utbilda och rekrytera personal för specialundervisning och stöd för lärande på samiska.
- Säkerställ att reformen av stödet för lärande kan tillgodose samiska elevernas behov och trygga att deras språkliga rättigheter tillgodoses på ett jämlikt sätt.

- Systemens konsekvenser för urfolket bedöms separat.
- Utveckla kulturellt och språkligt lämpliga lösningar samt säkerställ att systemen för artificiell intelligens inte förvärrar befintliga ojämlikheter i utbildningen.
- Etablera distansundervisning som en del av utbildningssystemet med hjälp av en tillräcklig, bestående och förutseende finansieringsmodell.
- Stärk den riksomfattande handledningen av distansundervisningen för att säkerställa jämlikhet, undervisningens kvalitet och flexibla läroplanslösningar.
- Trygga lärar och stödresurser samt lärarnas fortbildning och det pedagogiska stödet för distansundervisning så att de motsvarar växande och olika inlärningsbehov.

Läromedelsarbete

- Etablera läromedelsarbetet med hjälp av en flerårig och förutsägbar finansieringsmodell för alla samiska språk.
- Trygga permanent underhåll och utveckling av digitala läromedel samt läromedel för specialundervisning på alla samiska språk i finansieringsbesluten.
- Skapa ett ersättande stödsystem efter att vuxenutbildningsstödet drägs in för att trygga utbildningen av samiskspråkig personal.

9. Småbarnspedagogik

- Statsunderstödet för kultur- och språkboversamhet måste höjas till 1,9 miljoner euro och dess kontinuitet tryggas.
- Vuxenutbildningsstödet och anslaget enligt 31 § i samiska språklagen borde återställas till den tidigare nivån.
- Kultur- och språkboversamhetens ställning inom småbarnspedagogiken bör stärkas och kultur- och språkboversamheten identifieras i lagen om småbarnspedagogik.

10. Samisk kultur och samiskt kulturarv

- Höj anslaget för samisk kultur till en tillräcklig nivå.
- Stärk samernas verksamhetsförutsättningar genom att utveckla stödformerna och det gränsöverskridande samarbetet.
- Säkerställ ett fullständigt verkställande av Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet.
- Trygga verksamheten vid Sametingets centraler genom långsiktig, förutsägbar och tillräcklig finansiering.
- Etablera verksamhetsförutsättningarna för Duodji Akademii.
- Höj finansieringen till konstevenemanget för samiska ungdomar till en nivå som gör det tillgängligt för alla samiska barn och unga oberoende av bostadsort.

11. Samiska ungdomars rättigheter och delaktighet

- Trygga det samiska och kulturella ungdomsarbetet genom att säkerställa jämlik tillgång till ungdomstjänster på samiska i enlighet med samiska språklagen och ungdomslagen.
- Stärk Sametingets ungdomsråds resurser och etablera Dihtosis verksamheten som en del av ungdomsrådets permanenta verksamhet.